

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 459

van **FILIP BRUSSELMANS**

datum: 17 september 2021

aan **JAN JAMBON**

MINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN, CULTUUR, DIGITALISERING EN FACILITAIR MANAGEMENT

Cultureel erfgoed - Opmerkingen Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek-, Archief- en Documentatiewezen (VVBAD)

Aan het begin van de zomer formuleerde de sectie Archief en Hedendaags Documentbeheer van de Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek-, Archief- en Documentatiewezen een standpunt rond optimalisatie van het Cultureelerfgoeddecreet. De VVBAD staat positief tegenover het optimaliseren van dit decreet maar deed, als representatieve vakorganisatie, een aantal aanbevelingen om nog verder te gaan. Concreet gaat het om twee zaken:

- het ombuigen van de manier waarop de werkmiddelen voor regionaal ingedeelde archief- en collectiebeherende instellingen worden toegekend als 'beloningsmechanisme' naar wat de VVBAD een 'impuls-mechanisme' noemt;
- het optimaliseren van de erkenning van archieven aan de hand van het kwaliteitslabel.

1. Is de minister op de hoogte van deze vragen?
2. Deelt hij de mening van de VVBAD dat er impulsen dienen te worden gegeven die initiatieven tot regionale (samen)werkingen in het culturele erfgoedveld kunnen voeden? Zo ja, waaraan denkt hij dan concreet?
3. Onderschrijft de minister, met betrekking tot het kwaliteitslabel, de door de VVBAD geponeerde stelling dat de aanvraagprocedures, de beoordeling van de aanvragen en de evaluatie van de opgeleverde resultaten beter en vooral efficiënter kunnen? De VVBAD stelt dat deze te veel op maat van de museale instellingen zijn geschreven en niet zozeer van de archiefsector. Indien het antwoord op deze vraag bevestigend zou zijn, had ik graag van de minister vernomen hoe hij dit wenst te verbeteren.
4. De VVBAD stelt ook dat het cultureelerfgoedbeleid vooral een zaak is van de reeds erkende en gesubsidieerde culturele erfgoedinstellingen en dat hierdoor de kans reëel wordt dat een deel van de archiefsector buiten beeld zal blijven en, erger nog, het potentiële gevaar inhoudt op een tweedeling binnen de sector tussen de erkende, gesubsidieerde en niet-erkende instellingen. De VVBAD meent zelfs te mogen stellen dat deze tweedeling nog doelbewust wordt versterkt.

Deelt de minister deze vaststelling en welke initiatieven zal hij nemen om dit te voorkomen?

JAN JAMBON

MINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN,
CULTUUR, DIGITALISERING EN FACILITAIR MANAGEMENT

ANTWOORD

op vraag nr. 459 van 17 september 2021
van **FILIP BRUSSELMANS**

Ter kadering van het antwoord situeer ik kort de situatie rond belangenbehartiging in de cultureel-erfgoedsector en het algemeen beleidskader.

In de cultureel-erfgoedsector is er een algemene belangenbehartiger actief, Overleg Cultureel Erfgoed (OCE). OCE is daarbij gestructureerd als koepelvereniging van verschillende deelsectoren. Dit is een vrij losse structuur, waarbij de deelsectoren nog eigen standpunten formuleren. Zo zijn er afzonderlijke overlegstructuren voor de landelijke musea, de regionale musea, de lokale en niet-erkende musea, de landelijke archieven, de regionale en niet-erkende archieven, de landelijke dienstverlenende organisaties en de cultureel-erfgoedcellen. In het kader van de totstandkoming van het nieuwe decreet zijn al deze deelsectoren geconsulteerd. Ook de VVBAD is toen geconsulteerd. Voor de landelijke archieven is er een afzonderlijke overlegstructuur (OLAV). De VVBAD vertegenwoordigt daardoor in hoofdzaak erkende lokale en regionale archieven en niet-erkende archieven.

Een tweede - belangrijk - punt ter kadering is het beleidskader. Het Cultureel-erfgoeddecreet vertrekt vanuit een complementaire taakverdeling tussen de verschillende overheden. Vlaanderen neemt daarbij de verantwoordelijkheid voor cultureel-erfgoedwerking op het landelijke en internationale niveau, en sinds de afslanking van de provincies ook voor het bovenlokale of regionale niveau. De steden en gemeenten zijn verantwoordelijk voor het lokale niveau. Lokale en niet-erkende actoren vallen dus in principe onder de verantwoordelijkheid van de steden en gemeenten.

Het Cultureelerfgoeddecreet richt zich daarbij enkel op culturele archiefwerking – waar het om archief gaat dat bewaard wordt omwille van zijn culturele waarde, niet enkel omwille van wettelijke verplichtingen of omwille van bestuurlijke bruikbaarheid. Veel van de lokale en niet-erkende organisaties die VVBAD vertegenwoordigt, beheren een cultureel-erfgoedcollectie als onderdeel van een grotere hoofdtaak, bijvoorbeeld als gemeente- of stadsarchief. De bestuurlijk-administratieve werking valt voor deze publiekrechtelijke instanties evenwel onder het Bestuursdecreet, dat opgevolgd wordt door mijn collega, de minister van Binnenlands Bestuur.

Dit betekent niet dat Vlaanderen geen ondersteuning biedt aan het lokale niveau of aan organisaties die culturele werking niet als hoofdtaak hebben. Op basis van het Cultureelerfgoeddecreet worden er verschillende dienstverlenende organisaties gesubsidieerd die als taak hebben om deze actoren te ondersteunen, via advies, begeleiding, opleidingen, enzovoort. Denk bijvoorbeeld aan de ondersteuning die wordt geboden door de 22 cultureel-erfgoedcellen die over heel Vlaanderen en Brussel actief zijn. Specifiek rond archivalisch erfgoed zijn er bijvoorbeeld ook de landelijke dienstverlenende werkingen van Archiefpunt en het Vlaams Architectuurinstituut (dat o.a. inzet op architectuurarchieven).

1. Ik ben inderdaad op de hoogte van het standpunt van de VVBAD. Dit werd aan mijn kabinet bezorgd. Zoals aangegeven in de introductie werd ook de VVBAD geconsulteerd in het kader van de opmaak van het nieuwe decreet.

2. De optimalisering van het Cultureelerfgoeddecreet die momenteel in voorbereiding is, voorziet reeds extra maatregelen ter ondersteuning van regionale of bovenlokale cultureel-erfgoedwerking. Organisaties zullen projectsubsidies kunnen aanvragen voor bovenlokale projecten, wat momenteel niet mogelijk is. Het nieuwe decreet zal ook de mogelijkheid bieden van werkingssubsidies voor gemeente- en stadsarchieven met een kwaliteitslabel als erkende culturele archiefinstelling. Het huidige decreet sluit de meeste van deze organisaties nog uit van werkingssubsidies.

Het nieuwe decreet zal dus heel wat bijkomende mogelijkheden bieden. De vraag van de VVBAD gaat echter nog een stuk verder: zij vragen impulssubsidies voor (lokale) niet-erkende archieven, zodat ze kunnen doorgroeien naar een bovenlokale werking. Ik begrijp deze bekommernis, maar zoals aangegeven in de introductie valt de ondersteuning van het lokale niveau onder de verantwoordelijkheid van de steden en gemeenten. Vanuit het subsidiariteitsbeginsel blijft dit in het nieuwe decreet ongewijzigd: Vlaanderen ondersteunt deze actoren via de bovenlokale en landelijke dienstverlenende organisaties, maar zal ze niet rechtstreeks subsidiëren.

Los van de bevoegdheidsverdeling stelt zich ook de vraag of het wel haalbaar en wenselijk is om alle lokale collectiebeherende organisaties in aanmerking te laten komen voor subsidies op het Cultureelerfgoeddecreet. Op de erfgoedkaart van FARO staan er bijvoorbeeld 233 archieven geregistreerd, slechts 20 hiervan zijn momenteel erkend. Bij uitbreiding zou dit bovendien ook moeten gelden voor andere collectiebeherende organisaties: op de erfgoedkaart staan er momenteel 434 musea geregistreerd (waarvan er 66 erkend zijn) en 148 erfgoedbibliotheken (waarvan er 9 erkend zijn). De subsidies op het Cultureelerfgoeddecreet openstellen voor al deze organisaties is financieel niet haalbaar. Er is momenteel ook weinig zicht of dergelijke impulssubsidies in een duurzaam effect kunnen resulteren. Omdat de middelen beperkt zijn, moet de vraag gesteld worden of dit wel een efficiënte en effectieve inzet is van subsidiemiddelen.

3. Op het vlak van efficiëntie van de procedure onderschrijf ik deze stelling niet. Een aanvraag voor een kwaliteitslabel, de rapportering erover en de evaluatie ervan is momenteel vrij beperkt naar planlast. De procedure en criteria worden ook regelmatig geëvalueerd, onder meer bij de vernieuwing van het Cultureelerfgoeddecreet.

Om in aanmerking te komen voor een erkenning moet een organisatie voldoen aan een aantal minimale voorwaarden. De kritiek van de VVBAD op de procedure houdt ten dele in dat de VVBAD vraagt om deze voorwaarden lichter te maken, zodat meer archieven in aanmerking kunnen komen voor een erkenning. Uit de gegevens van het departement CJM blijkt dat er relatief weinig archieven een aanvraag tot erkenning indienen, maar de aanvragen die ingediend worden, voldoen in regel wel aan de criteria. Er moet dus eerst verder geanalyseerd worden waarom er weinig aanvragen worden ingediend. Een belangrijke factor was uiteraard dat heel wat gemeentearchieven niet in aanmerking kwamen voor structurele subsidies, wat voor hen ook de waarde van een kwaliteitslabel vermindert. Dat dit verandert, kan een stimulans zijn voor deze deelsector om meer erkenningen aan te vragen.

Een kwaliteitslabel is ook geen doel op zich. Dit instrument is bedoeld voor organisaties die een collectie beheren die voldoende belangrijk is om een afzonderlijke cultureel-erfgoedwerking voor uit te voeren. Net zoals bij de musea en erfgoedbibliotheken zijn er bij de archieven heel wat niet-erkende organisaties en daar is niets mis mee. Dergelijke werkingen zijn evengoed waardevol zonder een erkenning.

Bij het opstellen van het Cultureelerfgoeddecreet werd de sector geconsulteerd omtrent de invulling van de criteria. Het decreet creëerde daarbij een

gemeenschappelijk kader met vijf functies van cultureel-erfgoedwerking als basis. Het Uitvoeringsbesluit zorgt voor een deelsector-specifieke vertaling van deze criteria. Het nieuwe decreet blijft vertrekken van het gemeenschappelijke kader, dat algemeen ook positief geëvalueerd wordt en bijdraagt aan de onderlinge toenadering en kennisuitwisseling tussen de deelsectoren. Bij het opstellen van het Uitvoeringsbesluit willen we evenwel zeker opnieuw het gesprek aangaan met de deelsectoren. Indien bepaalde criteria nog onvoldoende specifiek ingevuld worden, is er zeker ruimte om dit te bekijken. Het is daarbij wel belangrijk dat er over de probleemanalyse eensgezindheid is tussen de verschillende delen van de archiefsector die op het Cultureelerfgoeddecreet ondersteund worden.

4. Het Cultureelerfgoeddecreet is, wat betreft subsidies, primair gericht op het bovenlokale en landelijke niveau. Dit is mede het gevolg van de taakafspraken tussen de verschillende overheden. Zoals al aangeven betekent dit niet dat lokale en niet-erkende organisaties in de kou blijven staan. Naast de ondersteuning door de lokale overheid, worden zij ondersteund via de dienstverlenende organisaties. Iedere cultureel-erfgoedcel vertrekt bijvoorbeeld in haar werking vanuit de noden van de lokale actoren en betreft deze actoren in haar beleid. Ook de landelijke dienstverlenende organisaties betrekken hun doelgroep in de werking. Zowel bij de opmaak van de Strategische Visienota als bij het nieuwe Cultureel-erfgoeddecreet zijn de lokale en niet-erkende actoren geconsulteerd.

Recent vernamen we dat de VVBAD uit OCE gestapt is. Ik wens hier mee te geven dat ik dit ten zeerste betreurt. Door zich buiten OCE te plaatsen, plaatst VVBAD zichzelf en de organisaties die het vertegenwoordigt ook buiten het belangrijkste orgaan voor sectorvertegenwoordiging naar de overheid. Ik roep de VVBAD daarom op om terug deel te nemen aan OCE. Het is net door in dialoog te gaan met de andere deelsectoren en de regionale en landelijke culturele archiefinstellingen dat gedragen standpunten voor heel de sector kunnen worden ingenomen, die de door VVBAD gevreesde tweedeling kunnen vermijden.